

ประเพณีไหว้เทียมตา จากความเชื่อสู่ประเพณีของชาวอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ธนรักษ์ แพวขุนทด^๑

๑. บทนำ

ประเพณี เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางสังคมที่ก่อตัวขึ้นอย่างถาวรได้ปฏิบัติสืบกันมาจนเป็นความเคยชิน ตามที่สุภัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมายว่า “ประเพณีหมายถึงความคิดความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบ แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆกัน ที่กระทำกันมาตั้งแต่อดีต ลักษณะสำคัญทางประเพณีเป็นสิ่งที่ปฏิบัติและเชื่อถือกันมานาน จนกลายเป็นแบบอย่าง ความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน” (สุภัตรา, ๒๕๒๐) เช่นเดียวกับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒, น. ๖๖๓) ได้ให้ความหมายของประเพณีสั้นๆไว้ว่า “ประเพณี น. หมายถึง สิ่งที่ยึดถือ ประพฤติปฏิบัติสืบๆกันมาจนเป็นแบบแผนขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี”

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย โดยมีพื้นที่ ๗,๓๙๓.๘๘๙ ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ ๔,๖๒๑,๑๘๐ ไร่ ซึ่งมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่นๆในภาคใต้ของประเทศไทย ด้านทิศเหนือติดกับจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ทิศตะวันออกติดกับทะเลอ่าวไทย ทิศใต้ติดกับจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี รัฐเคดาร์และรัฐเปอร์ลิสของประเทศมาเลเซีย และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล โดยจังหวัดสงขลาถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากเป็นอันดับ ๒ ของภาคใต้ และมีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของภาคใต้อีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่สำคัญในเชิงเศรษฐกิจและยังเป็นจังหวัดที่มีวัฒนธรรมเฉพาะของประชาชนในพื้นที่ต่างๆของจังหวัดสงขลาอีกด้วย

ลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์ของจังหวัดสงขลา นั้นเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับทะเลในฝั่งตะวันออก ตั้งแต่ อำเภอเมือง ระโนด สทิงพระ สิงหนคร จะนะและเทพา นอกจากนี้พื้นที่ติดทะเลแล้ว ยังมีภูมิศาสตร์ในลักษณะของภูเขาสูงที่อยู่ใกล้กับชายฝั่งทะเล คือ เขารูปช้าง เขาเทียมตา เขาน้ำกระจาย เขาแก้ว เขาเกาะโม่ง ควนดิน โดยเขาทั้งหมดอยู่ในบริเวณพื้นที่ของตำบลเขารูปช้าง พะวง เกาะแก้วและทุ่งหวัง

เขาเทียมตา หรือ เขาเทวดา เป็นเขาที่มีความสูงที่สุดในอำเภอเมืองสงขลา ล้อมรอบไปด้วยชุมชนต่างๆ โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเล คือ ๒๙๘ เมตร สภาพทั่วไปเป็นป่าไม้ มีการทำเกษตรกรรม สวนยางพาราและสวนผลไม้ในบริเวณเชิงเขา เพราะมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ เป็นภูเขาสูงที่ปกคลุมไปด้วยธรรมชาติขนาดใหญ่ ใจ

¹ นักวิชาการ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

*Corresponding author, E-mail: Thanarak.p@tsu.ac.th

กลางพื้นที่อำเภอเมือง เปรียบเสมือนเป็นปอดให้กับชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบเขาเทียมดา อีกทั้งเขาเทียมดา ยังเป็นแหล่งต้นน้ำของคลองธรรมชาติที่สำคัญหลายสาย เช่น คลองบางदान คลองน้ำกระจ่าย คลองสวนตุล คลอง เขาแก้ว คลองตะเคียน จึงเกิดเป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานของผู้คนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากพบหลักฐานเป็น ขวานหิน ฐานเจดีย์ที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมคล้ายกับฐานเจดีย์ที่เขาวังชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจากการ ตรวจสอบและยืนยันจากสำนักศิลปากรที่ ๑๑ จังหวัดสงขลาพบว่า ฐานเจดีย์มีอายุอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังนั้นเขาเทียมดาจึงถือได้ว่าเป็นพื้นที่สำคัญทั้งในเชิงทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ควรจะอนุรักษ์ และผลักดันเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตได้

จากลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์และสภาพทั่วไปของพื้นที่ในบริเวณนี้แล้ว มีความเหมาะสมสำหรับตั้งถิ่น ฐาน เนื่องจากมีพื้นที่ติดกับทะเล และมีภูเขาสูง มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเชิงการทำเกษตรกรรมและประมง จึงทำ ให้ตั้งแต่อดีตมีการเกิดขึ้นของชุมชนโบราณ โดยปรากฏร่องรอยหลักฐานต่างๆที่แสดงถึงการมีอยู่ของชุมชนโบราณ ซึ่งก็มีการพัฒนาจนได้กลายมาเป็นชุมชนขึ้นและในปัจจุบันจังหวัดสงขลาถือว่าเป็นเมืองที่มีการเติบโตสูงทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีความเชื่อ ทั้งในเรื่องของประเพณีการไหว้เทียมดาและโนราลง ครุ ที่ถือได้ว่ามีจุดกำเนิดความเชื่อในบริเวณพื้นที่ของเขาเทียมดา โดยประเพณีมีการปฏิบัติกันต่อมาตั้งแต่ในอดีต จนถึงปัจจุบัน แม้ว่ายุคสมัยจะมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ความเชื่อก็จะยังสืบทอดต่อไปในรูปแบบตามยุคสมัยที่ เปลี่ยนผ่าน

๒.ความเชื่อของประเพณีไหว้เทียมดา (รับเทวดา) ในจังหวัดสงขลา

“ประเพณีรับเทียมดา” หรือ “ประเพณีรับเทวดา” เป็นพิธีกรรมที่แสดงความกตัญญูทเวทิต่อเทวดาที่ ได้มาคุ้มครอง และเป็นสิริมงคลในหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่า บ้านใด ครอบครัวใด ได้มาร่วมพิธีรับเทียมดา ที่ จะทำให้บุคคลในครอบครัวนั้นอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งช่วงเวลาในการประกอบพิธีจะทำการในเดือน ๕ หรือช่วงหลัง สงกรานต์ของทุกปี ส่วนจะทำในวันใดนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชนกำหนด เช่นบางท้องถิ่นจัดในวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๕ บางท้องถิ่นจัดในวันเถลิงศกใหม่คือหลังวันสงกรานต์หนึ่งวัน โดยนิยมประกอบพิธีในเวลากลางคืน และมีความเชื่อ ว่าวันเวลาในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว ฤกษ์ปีศาจต่างๆ จะไม่สามารถมารับส่วนบุญจากเครื่องบวงสรวงที่ ชาวบ้านได้ทำให้แก่เทวดาได้ นั่นคือ มีเพียงเทวดาเท่านั้นที่สามารถรับเอาเครื่องบวงสรวงที่ชาวบ้านถวายจาก พิธีกรรมในครั้งนี้

การรับเทวดา หรือ การรับเทียมดา เป็นประเพณีที่มีการปฏิบัติกันของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ใน ภาคใต้แถบพื้นที่ชนบท โดยเป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อที่เริ่มต้นขึ้นในสังคมเกษตรกรรมสมัยก่อน โดย ชาวบ้านจะเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการต่าง ๆ ของธรรมชาติล้วนเป็นการกระทำของเทพเจ้าทั้งสิ้น ความทุกข์ยาก หรือความสุขก็ขึ้นอยู่กับการดลบันดาลของเทพเจ้า หากต้องการมีความสุข จะต้องทำพิธีบวงสรวงเทพเจ้า เพื่อให้ เทพเจ้าพอใจ โดยชาวบ้านจะนำสิ่งของใส่ลงไปในแพ เพื่อให้เทวดาใช้เป็นเสบียงสำหรับการเดินทางระหว่างไป สวรรค์ แสดงถึงความกตัญญูที่เทวดาได้คุ้มครองรักษามาตลอดปี นอกจากนี้ก็ยังเป็นการต้อนรับเทวดาองค์ใหม่ที่ จะมาคุ้มครองในปีต่อไปด้วย

เขาเทียมดา เป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มเทือกเขาทางภาคใต้ ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างตำบลเขารูปช้าง ตำบลพะวง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีข้อสันนิษฐานเชิงประวัติศาสตร์ว่าเขาเทวดาหรือเขาเทียมดา ในอดีตกาลน่าจะเป็นเกาะใหญ่เกาะหนึ่ง และมีมนุษย์อาศัยอยู่บนยอดสูงสุดของเขานี้ ผู้อาศัยอยู่บนยอดเขานี้ น่าจะเป็นผู้ที่มีอำนาจ หรือเป็นชุมชนเจริญในก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีความเชื่อและตำนานจนกลายเป็นประเพณีไหว้เทียมดาในหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวในนาเดือน ๕ และยังมีประเพณีความเชื่อการเล่นโนราลงครุ ซึ่งโดยรอบเขาเทวดาหรือเขาเทียมดา จะมีการเชื่อเรื่องโนราลงครุ หรือการไหว้ตายาย นอกจากนี้ยังมีเรื่องของชื่อบ้านเมืองรอบๆ ที่อยู่บริเวณเขาเทียมดา

๓. อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธี

อุปกรณ์สำคัญในการประกอบพิธีมีแพกับสิ่งของที่ใส่ในแพสำหรับลอยบวงสรวงเทวดา แพ ทำโดยนำเอา “หยวกกล้วย” มาตัดเป็นท่อนๆ ความยาวประมาณ ๒-๓ ศอก แล้วใช้ไม้แหลมเสียบเชื่อมหยวกแต่ละท่อนให้ประกบกันขึ้นเป็นแพตามขนาดที่ต้องการ จากนั้นจึงทำโครงไม้ขึ้นบนแพนั้นในรูปของศาลพระภูมิ ใช้กาบกล้วยตัดเป็นชิ้นๆ มุงเป็นหลังคาของศาลพระภูมิส่วน สิ่งของที่ใส่ในแพ ส่วนใหญ่มักจะเป็นสิ่งที่ใช้ประกอบอาหาร เช่น ข้าวสาร กะปิ เกลือ ขมิ้น พริกชี้หนู หอม กระเทียม เป็นต้น นอกจากนี้ก็จะใส่ข้าวสุก แกง ขนมหวาน รวมทั้งหมากพลู และบุหรี่ยี่ด้วย สิ่งสำคัญที่สุดที่จะขาดไม่ได้เป็นอันขาดคือ ผู้ไปร่วมพิธีทั้งหลายจะต้องเตรียมตัดเล็บ ผมน และเศษผ้าที่ใช้แล้วของตัวเองห่อรวมกันไว้เพื่อใช้ลอยไปกับแพนั้นด้วย เล็บ ผมน และเศษผ้านี้เมื่อตัดเสร็จแล้วจะต้องมาเวียนรอบๆ ศีรษะ ๓ รอบ ขณะเวียนให้กล่าวว่า “เคราะห์ดีเอาไว้เคราะห์ร้ายพาไป” การทำเช่นนี้เรียกว่า “การวาดเคราะห์” นอกจากจะใส่สิ่งของดังกล่าวลงในแพแล้ว ยังมีการใส่เงินด้วย เงินที่จะใส่นี้ไม่กำหนดจำนวนใส่ได้ตามแต่ศรัทธา ส่วนใหญ่มักนิยมใส่เงินเหรียญ

ในการประกอบพิธีกรรมเมื่อถึงเวลาที่กำหนด ชาวบ้านจะจัดทำศาลหรือร้านเทียมดาแท้ไปวาง ณ ลานกว้างๆ ในหมู่บ้าน หรือบริเวณทุ่งนาหรือลานวัด ตามที่นัดกันไว้ในแต่ละชุมชน ชาวบ้านแต่ละครัวเรือนก็จะนำอาหารคาวหวานวางไว้ในร้านขณะแห่ศาล ซึ่งศาลจะประดับตกแต่งด้วยธง โดยมีองค์ประกอบดังนี้

๑. ร้าน สำหรับจัดวางเครื่องบวงสรวงเทวดา ทำด้วยไม้ไผ่สูงประมาณ ๑ เมตร ปูด้วยใบตอง หรือในบางสถานที่จะมีการสร้างขึ้นเป็นร้านเทียมดาสูง ๓-๕ ชั้น มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมปลายสอบแบบเบญจา หรือย่อเหลี่ยมแต่ละชั้นลง แต่ไม่มีส่วนยอด เสาร้าน ทำด้วยทางจากหรือทางระกำหรือไม้ ไม้ไผ่ วัสดุอื่นๆตามที่จะหาได้ในแต่ละท้องถิ่น ศาลแต่ละชั้นใช้ไม้ไผ่หรือไม้สักสานขัดทำเป็นพื้นสำหรับวางเครื่องบวงสรวง ชั้นบนสุดใช้สำหรับวางชั้นหรือหม้อน้ำมนต์ รูปแบบจะแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละท้องถิ่น ส่วนเสาและขอบนอกแต่ละชั้นอาจประดับตกแต่งให้สวยงามด้วยการแทงหยวก

เบญจาที่ใช้ในประเพณีไหว้เทียมดา

ลวดลายในการแหงหยวก

๒. เครื่อง บวงสรวง ประกอบด้วย ข้าวสุกที่ยังไม่มีใครตักกิน เรียกว่า ข้าวปากหม้อ ปลาย่างทั้งตัว เรียกว่า ปลา มีหัวมีหาง น้ำตีม กล้วย ดอกไม้ รูปเทียน โดยจะนำสิ่งเหล่านี้ใส่ภาชนะที่ทำด้วยใบตอง แล้วจัดวางในถาด นำไปวางบนร้านที่ทำพิธี

๓. ธง ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของการรับ-ส่งเทวดา เป็นธงรูปสามเหลี่ยมทำด้วยกระดาษสีขาว จำนวน ๒ ธง จะมีรวงข้าว ๓ รวง หมากพลู ๑ คำ ผูกติดไว้ที่ปลายธง ธงที่ ๑ จะเขียนว่า ข้าพเจ้า นาย...นาง....ได้มารับเทียมดาองค์ใหม่แล้ว ส่วนธงที่ ๒ จะเขียนว่า ข้าพเจ้า นาย...นาง... ได้มาส่งเทียมดาองค์เก่าแล้ว

ซึ่งธงที่มีการติดเป็นสัญลักษณ์ในเชิงการรับ-ส่งเทวดาแล้วนั้น ยังมีประโยชน์อื่นแอบแฝงอยู่ด้วย การที่ชาวบ้านในชุมชนนำธงที่มีรายชื่อของสมาชิกในบ้านของตนเองมาติด ทำให้ทราบถึงจำนวนสมาชิกทั้งหมดของชุมชนนั้นๆ โดยเปรียบเสมือนการทำทะเบียนราษฎรในปัจจุบัน เนื่องจากประเพณีรับเทียมดาจะจัดขึ้นในทุกๆ ๑ ปี จึงทำให้ทราบจำนวนสมาชิกของชุมชนนั้นมีประชากรเพิ่มขึ้นหรือลดลงเท่าใด โดยถือได้ว่ามีประโยชน์ในการนำสถิติเหล่านี้ไปต่อยอดเพิ่มเติมภายในชุมชนได้

๔.สถานที่และการทำพิธี

ส่วนใหญ่ชาวบ้านมักจะตกลงเลือกเอาสถานที่ในทุ่งนาแห่งหนึ่งแห่งใดของหมู่บ้านที่มีร่มไม้พื่อให้พระนั่งฉันข้าวได้เป็นที่ประกอบพิธี และสถานที่นั้นจะต้องไม่ห่างจากแม่น้ำลำคลองที่จะใช้ลอยแพมากนัก ผู้นำหมู่บ้านหรือตัวแทนของชาวบ้านจะไปนิมนต์พระก่อนที่จะถึงวันพิธี ครั้นถึงวันทำพิธีชาวบ้านทั้งหมดจะจัดเตรียมอาหารที่จะถวายพระและสิ่งของที่จะใช้ประกอบพิธีไปยังสถานที่ประกอบพิธี เมื่อไปถึงสถานที่พร้อมกันแล้วก็ถวายภัตตาหารเข้าแด่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ ผู้มาร่วมพิธีก็จะพากันไปที่ลำน้ำ หรือลำคลองที่จะลอยแพเพื่อประกอบพิธีต่อ เมื่อไปถึงริมลำน้ำก็จะนำแพที่จัดเตรียมไว้ก่อนแล้วนำลงลอยน้ำพร้อมกับนำสิ่งของที่จัดเตรียมมาประกอบพิธีใส่ลงไปในแพด้วย แล้วนำแพที่ใส่ของสำหรับลอยนั้นกลับมาวางหน้าพระเพื่อ “สวดสมโภช” เมื่อสมโภชเสร็จจะมีการตักบาตรพระฉันอาหารเพลเสร็จก็จะสวดชยันโต ช่วงนี้ชาวบ้านที่มาร่วมพิธีจะกรวดน้ำอุทิศ

ส่วนบุญส่วนกุศล ไปให้บรรพชนผู้ล่วงลับ ขณะที่พระกำลังสวดใกล้จบนั่นเอง ชาวบ้านจะร่วมกันทำพิธีส่งแพลงน้ำ ในช่วงที่ส่งแพลงลำน้ำหรือลอยแพที่บรรจุข้าวของต่างๆนี้ จะมีการสาดน้ำกันเหมือนเล่นสงกรานต์เป็นที่สนุกสนาน เป็นอันเสร็จพิธี

เมื่อพร้อมแล้วหมอปิธีจะประกอบพิธี เริ่มด้วยการบูชาพระรัตนตรัย ไหว้เจ้าที่ชุมชนเทวดา ขอให้เทวดาองค์ใหม่มาปกป้องรักษาคุ้มครองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข ประกอบกิจการใดๆให้สำเร็จรุ่งเรือง เมื่อเสร็จพิธีหมอปิธีก็จะแบ่งอาหารคาวหวานให้ผู้มาร่วมงานกินเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนธงชาวบ้านจะนำกลับไปปักไว้บนหลังคาบ้านหรือหน้าบ้านของตนเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่า บ้านนี้ได้ต้อนรับเทวดาหรือเทยมดาองค์ใหม่แล้ว

จากการสัมภาษณ์นายมานิต สุขกระจำง ชื่อเล่น ลุงม้าว อายุ ๘๒ ปี เป็นคนนำพิธีสวดในการไหว้เทยมดา ได้ให้ข้อมูลว่าตนเองได้เรียนมาจากครูบาอาจารย์ในลักษณะที่สืบทอดกันต่อๆมา บทสวดไหว้เทยมดาจะมีหลายบท สวดและก่อนจะเริ่มสวดจะต้องมีการตั้งนม ๓ จบต่อด้วยบทสวดกล่าวอันเชิญ ดังนี้

นมโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธ ัสสะ (๓ ครั้ง)

“ตัวข้าขอเชิญ อันเชิญท่านท้าวเทวดาทุกแห่งแหล่งหลาเทวาทุกสถาน กุทานาคินจบสิ้นทุกประการชั้นใต้บาดาลท่านมาช่วยอวยชัย ศักดิ์สิทธิ์สิทธิ์ตา เจ้าน้ำเจ้าท่า เทรามังกร ไม่ให้สิ้นสุดในสมุทรสาคร เทียวท่องล่องจ๋อนในดงคองคา เทวา ช่องเขา เกือนถ้ำ ลำเนา ซอกห้วย เทวมา จำเพาะเหาะเหินเดินทางมาเที่ยวรักษา ชนะทั้งหลายจักรวาลครอบ ทุกชั้นกั้นขอบ บ่อเอี้ยงเปียงบาย ท่องแถวแนวควน ไพร่ฉุนนารายห์ เทวันจันทร์ใต้ประกาศไม่ให้หลง ครบครันบรรจงลงมาช่วยอวยชัย ความใช้ร้อนเย็นทำเป็นหายไป ข้าจะขอชัยถ้วนทั่วทุกองค์”

หลังจากนั้นก็สวดบทเชิญมาเลี้ยง บทอันเชิญพระภูมิ ฯลฯ เป็นต้น

จากนั้นจะมีพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยอัญเชิญมาประกอบพิธีร่วมกันในบริเวณวัด ต่อด้วยการอาบน้ำแก่ภิกษุเจ้าอาวาสและสมณะที่สูงอายุในวัดนั้น แล้วจึงอาบน้ำให้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เห็นสมควร เรียกการอาบน้ำให้แก่ภิกษุและฆราวาสในวันว่างว่า สระหัววันว่าง และเมื่อเสร็จพิธีการสระหัวผู้เฒ่าผู้แก่แล้ว อาจจะมีการเล่นสาดน้ำซึ่งกันและกัน ทั้งระหว่างคนวัยเดียวกันและต่างวัยกัน โดยไม่มีการถือโทษโกรธเคืองกัน แต่จะไม่สาดพรวดเพื่อตามถนนหนทางอย่างปัจจุบัน

นายมานิต สุขกระจำง ชื่อเล่น ลุงม้าว อายุ ๘๒ ปี

ลานวัฒนธรรมป่อศรีนุ้ย บ้านเหล่าบ้านญวน ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา

ประเพณีวันว่าง

วันว่าง เป็นประเพณีสำคัญของชาวภาคใต้ ที่มีความคล้ายกับประเพณีวันสงกรานต์ของภาคอื่นๆ และจะปฏิบัติในช่วงเดียวกันกับประเพณีไหว้เทียมตาของชาวจังหวัดสงขลา โดยมีคติความเชื่อคือการหยุดเว้นว่างจากการทำงานเพื่อทำบุญทำทาน งดเว้นจากกิจกรรมต่างๆ โดยจะกระทำกัน ๓ วัน คือ วันที่ ๑๓-๑๕ เมษายนของทุกปี เมื่อใกล้จะถึงวันว่าง จะมีการขับบทกลอนตามทำนองของเพลงบอก เรียกว่า “บอกสงกรานต์” เมื่อชาวบ้านทุกคนรู้วันว่างแล้ว รีบดำเนินกิจกรรมทุกอย่างให้แล้วเสร็จทั้งงานที่ค้างคาไว้ ข้าวสาร กับข้าวต่างๆจะมีการสำรองไว้ให้พอกินในช่วง ๓ วันของประเพณีวันว่าง การสวมใส่เสื้อผ้าที่ซื้อใหม่เท่านั้นเพราะมีการถือคติว่าจะต้องใช้ของใหม่ อีกทั้งจะต้องมีการทำความสะอาดบ้านเรือนก่อนที่วันว่างจะมาถึง หากไม่มีการปฏิบัติตามธรรมเนียมที่กล่าวไปก็อาจจะถูกตำหนิติเตียนจากเพื่อนบ้านและถือว่าซัดจารีต ไม่เป็นมงคล

ในส่วนของกิจกรรมในวันว่างนั้นชาวบ้านจะเตรียมสำหรับกับข้าวเพื่อนำไปทำบุญ ถวายภัตตาหารเพลที่วัด โดยจะเลือกวัดที่มีการเก็บกระดุกของบรรพบุรุษไว้ หลังจากนั้นจะเริ่มพิธีกรรมทางศาสนาพร้อมกันสวดมนต์ รับประทานอาหาร ถวายภัตตาหารเพล เสร็จแล้วจะมีการนิมนต์พระบังสกุลกระดุกบรรพบุรุษ นอกจากกิจกรรมในเชิงศาสนาแล้วก็มีกิจกรรมในเชิงการละเล่นรื่นเริงสนุกสนานโดยเป็นไปตามแบบพื้นเมือง เช่น การเล่นกีฬาหรือการละเล่นพื้นเมือง ได้แก่ เล่นสะบ้าแลกชเลย์ แข่งวิ่งเรือ วิ่งวัว ฯลฯ เป็นต้น

๕. ชุมชนที่มีการปฏิบัติประเพณีไหว้เทียมตา

ชุมชนที่อยู่บริเวณโดยรอบเขาเทียมตา ล้วนมีความเชื่อที่สืบทอดกันมาเช่นเดียวกันเกี่ยวกับประเพณีไหว้เทียมตา โดยในแต่ละชุมชนก็จะมีวิธีการปฏิบัติที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาจะประกอบไปด้วย ตำบลบ่อยาง ตำบลเขารูปช้าง ตำบลพะวง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลทุ่งหวัง ตำบลเกาะยอ ซึ่งในแต่ละชุมชนเหล่านี้จะมีความเชื่อเดียวกันคือ ในวันสงกรานต์หรือวันปีใหม่ไทยนี้เป็นการครบรอบ ๑ ปีของเทวดาที่คอยดูแลคุ้มครองชาวบ้านอยู่จะต้องกลับขึ้นไปบนสวรรค์ และจะส่งเทวดาองค์ใหม่ลงมาดูแลคุ้มครองแทน จึงต้องมีการบูชาโดยเป็นเครื่องอาหารคาวหวานจัดใส่ลงในร้านที่จัดทำขึ้นในแต่ละชุมชน และในแต่ละพื้นที่ตำบลจะมีวิธีการรวมถึงรายละเอียดต่างๆแตกต่างกันไปดังนี้

ตำบลพะวง รูปแบบกิจกรรมเทศกาลไหว้เทียมตาของชาวบ้านในพื้นที่บ้านบ่อกำ ตำบลพะวง นั้นจะมีการรำของชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน มีความสนุกสนาน พร้อมการละเล่น โดยในแต่ละกิจกรรมจะเน้นในความสนุกสนานเป็นหลัก

ตำบลเกาะแก้ว ชาวบ้านที่มาเข้าร่วมประเพณีไหว้เทียมตาที่ตำบลเกาะแก้ว จะแต่งกายด้วยชุดสีขาวและจะไม่มียางสามขาติดตามร้านที่ใช้สำหรับวางเครื่องอาหาร

ตำบลทุ่งหวัง จะมีการจัดประเพณีไหว้เทียมตากันที่บริเวณกลางลาน โดยตัวร้านสำหรับตั้งอาหารจะมีขนาดเป็นฐานเล็ก มีพิธีกรรมทางศาสนาพุทธร่วมด้วยและจะมีธงสามขาที่เขียนชื่อสมาชิกของแต่ละบ้านไว้นำมาปักบนฐานร้าน

ตำบลเกาะยอ จะมีการจัดงานไหว้เทียนตาพร้อมกับการบูชาสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มทะเลสาบสงขลา คือ สมเด็จพระเจ้าพะโคะ สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่และสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ นอกจากนี้มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ภายในงานอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าจากการจัดประเพณีไหว้เทียนตาในพื้นที่ต่างๆของอำเภอเมืองสงขลานั้น จะยึดหลักความเชื่อเดียวกันคือเรื่องของการบูชาเทวดาในการรับ-ส่งเทวดาในช่วงเถลิงศกวันปีใหม่ไทย แต่ในส่วนรูปแบบพิธีการ การจัดร้านฐานสำหรับใส่อาหาร รวมไปถึงวันจัดงาน จะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละชุมชน

๖. บทสรุป

ประเพณีไหว้เทียนตาเป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อของคนในสมัยก่อน ที่คิดว่าเหตุการณ์ทางธรรมชาติ นั้นล้วนเป็นการกระทำของเทวดา จึงได้มีการบูชาเทวดา เพื่อให้เทวดาที่เวียนกันมาปกปักรักษานั้นคอยดูแลชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข เกิดความอุดมสมบูรณ์เพื่อตอบสนองสังคมการเกษตรของคนในสมัยนั้น แต่เมื่อระยะเวลาผ่านมากการศึกษาได้มีการยกระดับขึ้นเป็นอย่างมาก วิทยาศาสตร์ได้เข้ามาตอบคำถามเหล่านั้นจนทำให้ความเชื่อต่างๆลดน้อยลงตามกาลเวลา หลงเหลืออยู่เพียงชุมชนบางกลุ่มเท่านั้น

ปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะชุมชนที่อาศัยอยู่รอบๆเขาเทียนตา จะมีการสืบทอดประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการรับเทวดา ที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งก็มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา เพียงแต่ความนิยมอาจจะลดน้อยลง แต่เมื่อได้มีการศึกษาพบว่าในแต่ละตำบลก็ได้มีการจัดประเพณีในลักษณะความเชื่อ แนวคิด แบบเดียวกันทั้งสิ้น เพียงแต่องค์ประกอบอื่นๆอาจจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของชุมชนนั้นๆ

อีกทั้งยังถูกจัดในช่วงประเพณีวันสงกรานต์ของประเทศไทย และประเพณีวันว่างของชาวภาคใต้ โดยประเพณีไหว้เทียนตาของชาวสงขลาและประเพณีวันว่างนั้นมีความคล้ายกันหลายอย่างในเรื่องของคติความเชื่อที่ว่า จะมีเทวดาคอยปกปักรักษาบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขและในช่วงวันเถลิงศก และจะต้องมีการแสดงความกตัญญูต่อเทวดาที่คอยดูแลบ้านเมืองโดยการจัดเป็นประเพณีขึ้นเพื่อให้เทวดาพอใจ แต่ในประเพณีวันว่างนั้นจะมีการประกอบพิธีทางศาสนาพุทธในช่วงเช้า และในช่วงบ่ายจะเป็นการประกอบพิธีการไหว้เทียนตา ซึ่งจะไม่มีพระสงฆ์มาเกี่ยวข้อง แต่จะเป็นผู้นำสาวด์ที่มีความรู้ในเรื่องบทสวดอันเชิญเทวดามาเป็นผู้ทำพิธีแทน

๗.เอกสารอ้างอิง

มานิต สุขกระจ่าง. (๒๕๖๗, ๒๒ มีนาคม). *การทำพิธีไหว้เทียมดา*. (ธนรัชช์ แพบขุนทด, ผู้สัมภาษณ์และจดบันทึก).

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. “วันว่าง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม ๑๕. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรม ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒.

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. (๒๕๔๘). *ประเพณีท้องถิ่นภาคใต้*. โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.

สกรรจ จันทรัตน์, สงบ ส่งเมือง. (๒๕๓๒). *การเริ่มต้นและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีเมืองเก่าสงขลา*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์.

